

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta (HE 44/2023 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- valtiovarainvaliokunta VaVL 7/2023 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Paula Kirppu, valtiovarainministeriö
- toimitusjohtaja Sari Lounasmeri, Suomen Pörssisäätiö
- johtava lakimies Teija Miller, Finanssiala ry
- veroasiantuntija Saara Hietanen, Finnwatch ry
- johtava asiantuntija Ville Kajala, Keskuskauppakamari
- toimitusjohtaja Anne Horttanainen, Pääomasijoittajat ry
- puheenjohtaja Karri Salmi, Suomen Osakesäästäjät
- professori Jaakko Ossa

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Finanssivalvonta
- Suomen Pankki
- Verohallinto
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Kalevi Sorsa -säätiö
- Nasdaq Helsinki Oy
- FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta
- Veronmaksajain Keskusliitto ry

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osakesäästötilistä annettua lakia. Osakesäästötilille tallettavien varojen enimmäisraja nostettaisiin nykyisestä 50 000 eurosta 100 000 euroon.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2024 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Osakesäästötilistä annettua lakia (680/2019) ehdotetaan muutettavaksi siten, että osakesäästötilille talletettavien varojen enimmäisraja nostettaisiin nykyisestä 50 000 eurosta 100 000 euroon. Ehdotus liittyy esitykseen valtion vuoden 2024 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen mukaisesti ehdotuksella pyritään edistämään omistamisen kulttuuria ja kaikkien suomalaisten vaurastumisen mahdollisuuksia. Tavoitteena on parantaa piensijoittajien asemaa ja luoda kannustimia pitkäaikaiseen säästämiseen ja sijoittamiseen. Ehdotuksella pyritään myös parantamaan kotitalouksien talousosaamista ja vahvistamaan niiden kykyä huolehtia omasta taloudestaan sekä ymmärtämään säästämisen ja sijoittamisen mahdollisuuksia ja riskejä.

Valtiovarainvaliokunta on antanut talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä lausunnon (VaVL 7/2023 vp). Osakesäästötilin talletuksien verotukseen liittyy niin sanottu lykkäämisetu, jolloin sijoituskohteita voi vaihtaa ilman veroseuraamuksia, ja sijoitustoiminnan tuottoja verotetaan vasta siinä vaiheessa, kun varoja nostetaan tililtä. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia osakesäästötilin verokohteluun. Talousvaliokunta keskittyy lausunnossaan valtiovarainvaliokunnan tavoin talletusrajan nostamista koskevaan ehdotukseen, ja kiinnittää lisäksi huomiota muutamiin yksittäisiin ehdotuksen käsittelyn aikana esiin nousseisiin yksityiskohtiin.

Talletusrajan nostaminen

Talousvaliokunta kannattaa osakesäästötilien talletusrajan nostamista 50 000 eurosta 100 000 euroon hallituksen esityksen mukaisesti. Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotus parantaa piensijoittajien asemaa ja luo kannustimia pitkäaikaiseen säästämiseen ja sijoittamiseen. Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan tavoin huomiota siihen, että osakesäästötili sijoittamisen välineenä on ollut käytössä vasta muutaman vuoden. Vaikka suurimmalla osalla osakesäästötilejä talletetut summat ovat tällä hetkellä melko pieniä, ehdotettu korkeampi talletusraja kannustaa pitkäjänteiseen säästämiseen, jolloin talletusrajan tasolla on todennäköisesti jatkossa merkitystä nykyistä useampien osakesäästötilien osalta.

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

Suomen Pankin 9.11.2023 julkaiseman tilastotiedotteen mukaan kotitalouksien rahoitusvarallisuudesta on pankkitileillä yli 110 miljardia euroa ja tästä varallisuudesta noin kaksi kolmasosaa on lähes nollakorkoisilla käyttelytileillä. Valiokunta pitää riittävän korkean talletusrajan omaavia osakesäästötilejä keskeisenä välineenä, jonka avulla kotitalouksien rahoitusvarallisuutta ohjataan matalakorkoisilta pankkitileiltä pääomamarkkinoille ja erityisesti kasvuun ja puhtaaseen siirtymään tarvittaviin investointeihin. Esimerkiksi Euroopan komissio on arvioinut, että EU:ssa tarvitaan noin 700 miljardin euron lisäinvestoinnit vuosittain, jotta EU:n keskeisten puhdasta siirtymää edistävien hankkeiden tavoitteet voidaan saavuttaa. Suurin osa näistä investoinneista on rahoitettava yksityisellä pääomalla.

Useimmissa asiantuntijalausunnoissa kannatetaan osakesäästötilien talletusrajan nostamista. Muutamassa asiantuntijalausunnossa kuitenkin vastustetaan ehdotusta ja katsotaan, että osakesäästötili lisää eriarvoisuutta, rapauttaa Suomen veropohjaa, eikä talletusrajan nosto myöskään paranna kansalaisten talousosaamista.

Osakesäästötilin käyttöalaan liittyviä muita kysymyksiä

Asiantuntijalausunnoissa tuodaan esiin useita osakesäästötilijärjestelmään liittyviä kehitystarpeita. Useissa lausunnoissa ehdotetaan osakesäästötilin sijoituskohteiden laajentamista osakkeista myös muihin pörssilistattuihin instrumentteihin, mikä mahdollistaisi paremmin sijoittamiseen liittyvien riskien hajauttamisen. Osassa lausunnoista talletusrajaa pidettiin ylipäätään tarpeettomana. Lisäksi esitetään osakesäästötilien verokohteluun liittyviä muutoksia. Talousvaliokunta yhtyy tältä osin valtiovarainvaliokunnan lausuntoon ja toteaa, että näitä kysymyksiä tulisi tarkastella erikseen, koska ehdotukset eivät sisälly käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen eikä niiden vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu.

Osakesäästötilin irtisanomisperusteiden laajentaminen

Yhdessä asiantuntijalausunnossa ehdotetaan osakesäästötilistä annettua lakia muutettavaksi niin, että osakesäästötili voitaisiin irtisanoa ilman kirjallisen huomautuksen antamista, jos asiakas on käyttänyt palveluntarjoajan palveluita laittomiin tarkoituksiin tai syyllistynyt rikokseen palveluntarjoajaa kohtaan. Samoin osakesäästötili tulisi voida irtisanoa ilman kirjallista huomautusta, jos ilmoituksen tekeminen vaarantaisi muun lainsäädännön noudattamisen tai sen tekeminen on muualla lainsäädännössä kielletty. Ehdotuksen tueksi asiantuntijalausunnossa on viitattu muuhun finanssialan lainsäädäntöön, joka mahdollistaa irtisanomisen ilman kirjallista huomautusta yllä kuvatun kaltaisissa tilanteissa.

Valtiovarainministeriön 22.11.2023 toimittaman kirjallisen vastineen mukaan asiantuntijalausunnossa esiin tuotujen tilanteiden mahdollisuus, liityntä muuhun finanssialan lainsäädäntöön ja ehdotetun sääntelyn vaikutukset tulisi selvittää huolellisesti ennen kuin voidaan ottaa kantaa asiantuntijalausunnossa ehdotetun sääntelyn tarpeellisuuteen ja mahdollisen uuden sääntelyn tarkkaan sisältöön. Talousvaliokunta yhtyy valtiovarainministeriön vastineessa esitettyyn näkemykseen ja toteaa, että ehdotukseen ei ole mahdollista ottaa kantaa tässä yhteydessä. Valiokunta kuitenkin toteaa, että asiantuntijalausunnossa esiin tuotu kysymyksenasettelu on syytä huomioida finanssimarkkinoita koskevissa tulevilla säädöshankkeissa.

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

Osakesäästötilin 17 §:n muuttaminen

Hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana on ilmennyt, että osakesäästötilin talletusrajan nostaminen edellyttää muutosta myös valvontaa ja hallinnollisia seuraamuksia koskevaan osakesäästötilistä annetun lain 17 §:ään. Talousvaliokunta katsoo, että pykälän 2 momenttia tulee muuttaa niin, että siinä mainittu osakesäästötilin talletusraja on 5 §:ää koskevan ehdotuksen mukaisesti 100 000 euroa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Lain nimike. Valiokunta ehdottaa teknistä muutosta lain nimikkeeseen.

Johtolause. Valiokunta ehdottaa teknisiä muutoksia lain johtolauseeseen.

17 §. Valvonta ja hallinnolliset seuraamukset. Valiokunta ehdottaa muutosta lain 17 §:n 2 momenttiin, koska 5 §:ään tehtävän muutoksen myötä myös 17 §:n 2 momenttia on tarpeen muuttaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 44/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

osakesäästötilistä annetun lain 5 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan osakesäästötilistä annetun lain (680/2019) 5 §:n 1 ja 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

5 §

Säästösuoritusten tekeminen, säästövarojen tuottojen maksaminen ja säästövarojen nostaminen

Palveluntarjoaja saa osakesäästötisopimuksen nojalla vastaanottaa osakesäästöttilille rahavaroja enintään 100 000 euron määrään asti. Varat on vastaanotettava sopimuksessa yksilöidylle henkilökohtaiselle rahatilille eli osakesäästöttilille. Varoja voidaan sijoittaa 6 §:ssä lueteltuihin sijoituskohteisiin. Sijoituskohteet hankitaan säästäjän nimiin.

17 § (Uusi)

Valvonta ja hallinnolliset seuraamukset

Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 40 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä, joiden laiminlyönnistä tai rikkomisesta määrätään seuraamusmaksu, ovat tämän lain 5 §:n 1 momentissa säädetyn 100 000 euron rajan ylittäminen, 10 §:n säännökset osakesäästötilin kirjanpidosta sekä 11 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädetyn säästäjän vakuutuksen hankkimisen laiminlyönti osakesäästötisopimuksessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 24.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
varapuheenjohtaja Ville Kaunisto kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Juha Viitala sd
varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Jorma Piisinen ps

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

HE 44/2023 vp Hallituksen esityksessä eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta esitetään, että osakesäästötilin enimmäistalletusraja nostetaan 50 000 eurosta 100 000 euroon vuoden 2024 alusta alkaen.

Kun Sipilän hallitus sääti lain osakesäästötilistä vuonna 2018, SDP vastusti esitystä. Katsoimme tuolloin ja katsomme nyt, että osakesäästötili ei edistä sille asetettuja tavoitteita kansalaisten vaurastumisesta ja sääntämisen lisääntymisestä vaan se luo aukon veropohjaan, lisää taloudellista eriarvoisuutta ja tekee sijoittamisesta monimutkaisempaa. Esityksen haitat näyttäytyvät suuremmilta kuin mahdolliset hyödyt.

Sijoittajan kannalta osakesäästötilin etuna on se, että sijoitustuotoista maksettavat verot ovat eräissä tilanteissa matalammat, kun tuotot nostetaan osakesäästötilin kautta. Mahdollinen etu perustuu siihen, että osakesäästötilille kertyviä osinkoja ja myyntivoittoja ei veroteta näiden tulojen kertyessä vaan vasta, kun tulot nostetaan osakesäästötililtä. Tämä hyöty jää usein pitkänkin omistustajan jälkeen merkityksettömäksi, jos sijoitukset ja niiden tuotot eivät ole suuria. Keskimääräisissä muutamien tuhannen euron sijoituksissa hyöty voi olla esimerkiksi yksittäisiä euroja kuu-kautta kohden vielä kymmenen vuoden jälkeenkin. Osakesäästötilin hyötyä kaventaa sekin, että siltä nostetuista tuotoista maksetaan korkeampaa veroa eli täyttä pääomatuloveroa, kun taas suoraan omistetuista osakkeista saaduista osingoista ja myyntivoitoista osa on vapautettu pääomatu-loverosta.

Osakesäästötilin ongelmallisuus näyttäytyy siinä, että osakesäästötilille kertyvät tuotot jäävät joissain tilanteissa kokonaan verotuksen ulkopuolelle. Tämä koskee tilanteita, joissa osakesäästötilin varat siirtyvät perillisille perintönä sekä tilanteita, joissa osakesäästötilin haltija muuttaa ulkomaille ennen varojen nostamista. Lisäksi osakesäästötili voi estää joissain tilanteissa ulkomaisten sijoittajien Suomesta saamien osinkojen verottamisen täällä, sillä ulkomaalaisten vastaavien sijoitustuotteiden käyttäjiä ei voida syrjiä verotuksessa. Veromenetyksiä on vaikea arvioida, mutta ne voivat nousta kymmeneen miljooniin euroihin vuodessa.

Katsomme, että osakesäästötili hyödyttää vain varakkaita ihmisiä, joilla on mahdollista sijoittaa huomattavia summia pitkäksi ajaksi riskipitoisiin kohteisiin. Hallituksen esityksellä näiden ihmisten mahdollisuutta sijoittaa tilille vielä enemmän varoja lisätään. Keskimääräinen sijoitus osakesäästötilille on noin 5 000 euroa ja yli 50 000 euron tilejä on suhteessa melko vähän kaikkiin tileihin verrattuna. Arviolta noin alle neljä prosenttia. Emme näe tarpeelliseksi lisätä kaikkien varakkaimpien ihmisten mahdollisuuksia sijoittaa etenkin, kun varjopuolena ovat edellä kuvatut mahdollisuudet eräissä tilanteissa välttää verot kokonaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

**Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp
Vastalause**

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 24.11.2023

Matias Mäkynen sd
Juha Viitala sd
Helena Marttila sd
Lotta Hamari sd